

Reinventînd teatrul

Trupa populară de teatru din comuna Șanț

În viața culturală bucureșteană a avut loc, recent, un eveniment de un deosebit interes — vizita trupei de teatru din comuna Șanț. Spectacolul prezentat într-un matineu duminical, la Modern-Club, este notabil nu doar pentru ineditul său, pentru nota de originalitate, ci și pentru autentică valoare artistică.

Formația șanțeană are o tradiție de aproape patru decenii, începuturile sale fiind legate de activitatea de cercetări sociologice a echipelor lui Dimitrie Gusti. În cursul unor asemenea cercetări, întreprinse în această comună, Gusti a cunoscut îndeaproape viața și personalitatea localnicilor și intuind disponibilități de ordin cultural, posibile forțe artistice, i-a în-

demnat pe șanțeni să-și alcătuiască o formație de teatru, a contribuit la crearea cadrului spiritural necesar. Așa a luat naștere, în 1935, „Trupa veselă” care a activat aici cîtiva ani. Formația își va reîncepe activitatea în 1972 — întîmplarea face ca tot o echipă de sociologi, aflată în sat pentru cercetări, să contribuie la renașterea acestei tradiții — sub conducerea lui Constantin Iugan care făcuse parte și din vechea trupă. Echipa de teatru de amatori există în mai toate comunele noastre; ceea ce este deosebit aici, într-adevăr valoros, este faptul că nu se prezintă nici spectacole folclorice, nici piesele recomandate de colecția „Teatru pentru amatori”, și jucate după

modelul teatrului profesionist. Spectacolele șanțenilor nu au texte scrise, ele se bazează pe întâmplări reale din viața satului. Bătrînul își împarte averea, prezentat la București, este istorisirea unei întâmplări petrecute recent în comuna lor: un țăran bătrîn a dat fiilor tot ce agonisise în cursul unei vieți, avînd apoi amara surpriză de a constata că pentru el nu mai e loc, că trei fii nu-și pot întreține tatăl. Povestea e veche de cînd lumea, desigur, dar întîmplîndu-se acum, în ograda de alături, a tulburat foarte mult pe consăteni. Trupa lui Constantin Iugan a adus această întîmplare pe scenă pentru a o prezenta tuturor și în primul rînd „împricinaților“. Fiecare întîmplare cu oarecare răsunet în viața satului constituie, astfel, subiectul unui spectacol. Replicile nu sînt scrise, nici măcar gîndite înainte, ele se nasc spontan în cursul fiecărei reprezentații. Interpretii sînt aleși astfel încît „să se potrivească la chip și la vorbă“ cu personajele reale, bine cunoscute lor, de altfel. La repetiții se facează doar etapele, succesiunea scenelor, nu rolurile.

După spectacol, în sală se vorbea de o *commedia dell'arte* sui generis, dar singura posibilă asemănare e doar lipsa unui text scris. Diferențele țin însă de substanță, de mecanismul și de intențiile reprezentației. Spre deosebire de prima, în teatrul practicat de șanțeni nu există un scenariu, o „canavă“ imaginată de un autor profesionist, pe baza căreia să se dezvolte improvizația unor actori profesioniști, nu există personaje și situații fixe. Un spectacol al trupei din Saț este o narare dialogată, o reconstituire a unui fapt din viața reală, din existența cotidiană. Sursa lor de inspirație este viața satului, întîmplările care, într-un fel sau altul, au trezit interesul opiniei publice, evenimente la care ei au fost martori imediați. Teatrul pe care-l fac șanțenii se apropie foarte mult de jocul copiilor; aceeași simplitate, aceeași gravitate, o riguroasă respectare a detaliilor. Ei nu improvizează, nu joacă, ci reface gesturi și fraze familiare. Pe scenă, ca și în gospodăria lor, femeile au grijă ca oaspeții „să ocupe loc“, aduc scaune, pun mîncarea și horinca pe masă, torc sau cos; ele nu joacă rolul gazdei sau al invitatului, ci sînt gazde sau invitați. Pe scenă se recrează universul domestic în sensul cel mai concret al cuvîntului: elementele de decor sînt autentice, aduse de interpreți de acasă, sînt obiecte folosite, care

au patina lucrului util și utilizat, nu aerul impersonal al recuzitei de teatru, băutura din pahare este țuică nu apă, furca de tors este aceea cu care țărancă lucrează și acasă. Dialogul se naște spontan, cu firescul discuțiilor cotidiene, poate și pentru că e însoțit de gesturile cotidiene, într-un cadru familiar. Interpretii trupei șanțene nu au nimic din rigiditatea actorilor amatori, nu păcătuiesc prin diletantism sau prin imitarea teatrului profesionist (membrii trupei nu au văzut, de altfel, spectacole de teatru, și aproape de loc emisiuni de televiziune). Această autenticitate, șocantă aproape, este puțin neobișnuită, pentru că nu e vorba aici de firescul scenic, ci de firescul vieții. Ca spectator, ai sentimentul de a săvîrși o indiscreție, ești martor întîmplător al unei scene de familie. Sinceritatea expresiei, deplină degajare a interpretelor se explică, probabil, tocmai prin faptul că nu au intenția și poate nici conștiința de a face teatru. Conducătorul trupei spunea, de altfel: „Eu nu joc teatru. Eu pe scenă arăt oglinda fiecăruia, să vadă cum îi stă cu cămeșa pe care a îmbrăcat-o“. Scopul educativ al spectacolului este, în acest caz, însăși rațiunea sa de a fi, se exprimă direct, imediat. Fiecare reprezentație este o „pildă“, un punct dintr-un îndreptar de viață; este un exemplu și un avertisment pentru ceilalți și în același timp un mod de a condamna personajele reale ale întîmplării ce constituie subiectul piesei. Opinia publică își spune astfel cuvîntul, amendînd cu promptitudine și eficacitate faptele reprobabile întîlnite în viața satului. Este o acțiune de educație morală, o cronică vie a evenimentelor, un mod de formare a conștiinței sociale.

Pentru spectatorul bucușean format, puțin deformat chiar, de un teatru profesionist de tradiție și de certă valoare, spectacolul șanțenilor constituie o adevărată revelație: întîlnirea cu o artă vie, pulsînd viață, o artă care ignoră legile teatrului dar, din instinct, nu le încalcă ci le îmbogățește, o artă profund autentică și profund utilă din punct de vedere social. Reprezentația șanțenilor a fost, indirect, un argument pentru adinca necesitate a teatrului care, atunei cînd nu este cunoscut, trebuie reinventat.

Cristina Constantiniu